

CELOSTÁTNÍ MEZINÁRODNÍ SEMINÁŘ K PROBLEMATICE LIDOVÉHO STAVITELSTVÍ

Každoroční seminář na téma lidové stavitelství, letos s názvem *Současná praxe a možnosti stavebních úprav historické zástavby a prostředí vesnických sídel*, pořádalo ve městě Svatce ve dnech 14.–16. září ústřední pracoviště Národního památkového ústavu spolu s územním odborným pracovištěm Národního památkového ústavu v Telči a s Krajským úřadem kraje Vysočina.

Foto © Marie Tomíšková

Svatka

Tradice seminářů o lidovém stavitelství

Dlouholetá tradice těchto seminářů a stále vzrůstající zájem účastníků svědčí o jejich zajímavém a kvalitním programu, který je přínosem nejen pro odborníky z oblasti památkové péče, ale i pro pracovníky státní správy a samosprávy a pro projektanty. Pracovníci Ústavu územního rozvoje se zúčastňují těchto akcí od roku 2001, kdy seminář s názvem *Ochrana a regenerace vesnických sídel* v chráněných územích probíhal v Broumově. V dalších letech následovaly semináře v Rožnově pod Radhoštěm – *Dřevěné stavby*, v Železném Brodě – *Příměstské enklávy s původní zástavbou lidového charakteru*. Další semináře probíhaly v Prachaticích na téma *historické hospodářské stavby*, v Šatově na Znojemsku o vlivu vinařství, chme-

lařství a sadařství na charakter vesnických sídel, v Jičíně – *Střechy a střechy* a střední krajina, v Kokorách na Olomoucku o venkovské architektuře 1. poloviny 20. století, téma dalšího semináře ve Volduchách u Rokycan – *Vesnické stavitelství 1. poloviny 19. stole-*

tí – navázalo na předchozí. Semináře pokračovaly v dalším roce ve Sloupu v Čechách, tématem byl *Vesnický podstávkový dům* a v loňském roce se konal seminář opět v Rožnově pod Radhoštěm – *Památková péče a muzea lidových staveb v přírodě*.

Foto © Pavel Bureš

Seminář 2001 Broumov, kostel v Broumově

Foto © Pavel Bureš

Seminář 2010 Rožnov pod Radhoštěm, kostel v Bílé

Foto © Pavel Bureš

Seminář 2003 v Železném Brodě, VPR Železný Brod – Trávníky

Foto © Marie Tomíšková

Seminář 2010 Rožnov pod Radhoštěm – Pustevny

Foto © Marie Tomíšková

Seminář 2004 Prachatice – VPR Holašovice

Foto © Pavel Bureš

Seminář 2009 Sloup v Čechách – toleranční modlitebna ve Velké Lhotě

Z uvedeného přehledu je patrné, že lokality, ve kterých tyto akce probíhají, jsou voleny tak, že postupně zahrnují celé území republiky. Zvolené místo je zpravidla centrem oblasti s koncentrací charakteristických staveb odpovídajících příslušnému tématu semináře. Základní program těchto akcí je vždy stejný. Seminář je třídní, dva dny jsou věnovány přednáškám a diskusím a jeden den probíhá exkurze po okolních vesnicích, která navazuje na vybrané téma a praktickými ukázkami doplňuje přednesené příspěvky.

Foto © Marie Tomišková

Seminář 2002 Rožnov pod Radhoštěm, skanzen

Foto © Pavel Bureš

Seminář 2008 Volduchy, VPZ Dobřív

Památková péče a územní plánování ve venkovských obcích

Témata seminářů jsou zajímavá a přínosná i pro územní plánování. Ochrana území historických vesnic s charakteristickou zástavbou – charakteristickou nejen z hlediska tvaru, konstrukce a materiálu staveb, ale i z hlediska urbanis-

tického, záleží ve značné míře právě na kvalitním, v přiměřené podrobnosti řešeném územním plánu. Územní plány zpracovávány dle předchozího stavebního zákona kladly ve většině případů důraz na funkční využití ploch, možnost stanovení alespoň základního prostorového uspořádání v rámci ploch byla opomíjena. Nebylo a ani dnes není možné předpokládat, že – až na výjimky – si vesnice budou pořizovat za účelem vymezení podrobných podmínek pro prostorové uspořádání regulační plány. Současný stavební zákon však jednoznačně určuje obsah územního plánu takto: *Územní plán stanoví základní koncepci rozvoje území obce, ochrany jeho hodnot, jeho plošného a prostorového uspořádání, uspořádání krajiny...*

Takto zpracovaný a vydaný územní plán při důsledném dodržování zamezí často neuváženému bezohlednému narušování historických a estetických hodnot zástavby a krajiny. Pro dosažení tohoto cíle je však nutná úzká spolupráce orgánů státní památkové péče a orgánů územního plánování při pořizování územních plánů a při následném dohledu nad jejich dodržováním.

Na většině minulých seminářů však termín „územní plánování“ nezazněl (pokud nešlo o příspěvek pracovníků ÚÚR). Vždy znovu je patrná skutečnost, že logicky se nabízející propojení a vzájemné využívání možností památkové péče a územního plánování, zejména v oblasti ochrany historických vesnic, je málo využíváno.

Foto © Pavel Bureš

Seminář 2009 Sloup v Čechách, VPZ Sloup

Teorie...

Letošní seminář byl, jak je z názvu patrné, zaměřen i na úpravy prostředí vesnických sídel, kdy je význam územního plánu zásadní. V úvodním

slově k tématu semináře, které připravil PhDr. Pavel Bureš, každoroční organizátor seminářů, se kterým Ústav územního rozvoje v posledních letech spolupracoval, byl vymezen pojem vesnického sídla takto:

Vesnická sídla jsou historicky vzniklým specifickým sídelním útvarem charakterizovaným svými formálními (architektonickými a urbanistickými) i obsahovými (funkce, obyvatelé, kultura, tradice aj.) znaky, jimiž se vymezují vůči městům s jejich aglomeracemi. Vesnická sídla se stala rovněž podstatným a mnohde určujícím krajinnotvorným prvkem, který krajinu spoluvytváří, je přírodním prostředím formován a současně ho svými parametry ovlivňuje.

Pozoruhodným fenoménem jsou celá vesnická sídla vyznačující se značnou rozmanitostí, zejména specifickou půdorysnou skladbou, prostorovou strukturou zástavby a umístěním v terénu. Nesmíme zapomenout ani na kulturní krajinu, již lze charakterizovat jako esteticky vyváženou jednotu přírodních prvků a lidských sídel s funkčně navazujícími zahradami a sady, s různými formami plůžin, alejemi, solitérními stromy, s vodními toky a rybníky, dálkovými i místními cestami a typickou rozptýlenou drobnou architekturou.

Zdůrazněn je rovněž ekonomický význam autentického prostředí vesnice:

Zároveň dnes musíme kulturní dědictví venkova vnímat i jako významný a dosud nedoceněný ekonomický potenciál ve sféře cestovního a turistického ruchu, samozřejmě racionálně pojatého v mezích udržitelného rozvoje.

Součástí úvodu byly i možnosti, podmínky a předpoklady nezbytné pro zachování kvality území vesnických sídel, mimo jiné je kladen důraz na úlohu územně plánovací dokumentace:

Předpokladem pro udržení tvárnosti, ducha a charakteru venkova je respekt před zděděnými hodnotami a jejich kultivace a rozvíjení v inovované podobě citlivě navazující a reagující na dochované podněty. Základními podmínkami by měly být osvědčená politika místních samospráv, kvalitní projektová činnost, dostatek zkušených a odborně poučených stavebních firem a široká, trpělivá a pozitivně laděná osvětová a popularizační práce s veřejností. Z hlediska architektonicko-urbanistického jde o ohleduplné začlenění nové

výstavby do existující zástavby podle stanovených závazných pravidel a regulativů obsažených v kvalitně zpracované územně plánovací dokumentaci.

Foto © Marie Tomišková

Seminář 2011 Svratka, Daňkovic

... a praxe

Aspekt ochrany území z hlediska územního plánování však v následně přednesených příspěvcích nezazněl. V průbě-

hu exkurze pak ze setkání s představiteli místních samospráv vyplynula v některých případech snaha zastavovat území obce jakýmkoliv způsobem, bez ohledu na dosavadní charakter zástavby, a to pod záštitou pojmu „rozvoj obce“.

V oblasti Moravského Horácka je pro urbanistickou strukturu vesnic v mnoha případech charakteristická rozvolněnost a nepravidelnost jako důsledek značné členitosti terénu.

Trasa exkurze byla určena vybranými památkovými rezervacemi – Křižánky a Krátká, památkovými zónami – Jimramov a Ubušínek a významnými objekty v dalších zajímavých vesnicích – v Kadově, Daňkovicích, Samotíně a Blatinách. Ve všech těchto obcích bylo celkové prostorové uspořádání zástavby dosud vcelku zachované. Je žádoucí tento stav udržet a rozvojové plochy navrhovat v souladu s dosavadním charakterem vzhledu obce.

Foto © Marie Tomišková

MPZ Jimramov

VPZ Ubušínek

MPZ Jimramov

VPZ Ubušínek

Kadov

VPR Křižánky

Ing. arch. Marie Tomišková

Ing. arch. Naděžda Rozmanová

Ing. arch. Hana Halasová

Ústav územního rozvoje